

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Adhezní nárok poškozeného v trestním řízení

V trestním řízení před soudem je stranou řízení vedle obviněného, státního zástupce a zúčastněné osoby i poškozený. Ačkoliv je účast poškozeného v trestním řízení fakultativní, je žádoucí si připomenout, že poškozený disponuje širokými procesními právy, které může v trestním řízení využívat a o nichž jej jsou orgány činné v trestním řízení povinny poučovat. Tento článek má za cíl představit (nikoliv vyčerpávajícím způsobem) oprávnění poškozeného uplatnit v trestním řízení tzv. adhezní nárok, zmínit podobu adhezního nároku či způsob a podmínky jeho uplatnění.

Podoby adhezního nároku

V trestním řízení se poškozeným rozumí ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, anebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil^[1].

Ublížením na zdraví se podle § 122 odst. 1 trestního zákoníku^[2] rozumí stav (i) záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, (ii) který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a (iii) který vyžaduje lékařského ošetření. K naplnění předmětné definice je zapotřebí dodržení všech tří předpokladů současně.

Druhý odstavec odkazované právní normy vymezuje pojem těžké újmy na zdraví dvěma kumulativními podmínkami. Dle nich se musí jednat (i) o vážnou poruchu zdraví nebo o jiné vážné onemocnění, přičemž současně (ii) musí újma na zdraví odpovídat minimálně jedné z taxativně vyčtených typových situací, kam spadá např. zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu a další.

Majetkovou újmu neboli škodu představuje újma způsobená v majetkové sféře poškozeného. V rámci trestního řízení je škoda nahrazována pouze v penězích (nemůže spočívat v naturální restituci, jak předvídá § 2951 odst. 1 občanského zákoníku^[3]). Majetková újma může mít podobu skutečné škody i ušlého zisku.

Za nemajetkovou újmu se obecně považuje negativní zásah do jiné než majetkové sféry konkrétní osoby, zejména do její osobnostní integrity^[4]. Zde opět platí, že v trestním řízení je reparace přípustná pouze v podobě peněžité náhrady (oproti tomu podle občanského zákoníku připadá v úvahu omluva, jakož i jiné způsoby odčinění vzniklé újmy).

Poslední podobou adhezního nároku je nárok z titulu bezdůvodného obohacení. Jím se má ve smyslu ustanovení § 2991 odst. 1 a 2 občanského zákoníku na mysli protiprávní jednání, kterým se někdo na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, tedy zejména získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který již odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty či tím, že za něj bylo jiným plněno to, co měl po právu plnit sám. Zákon normuje, že bezdůvodně obohacená osoba na základě spáchaného trestného činu je povinna získané obohacení vydat.

Řádné a včasné uplatnění adhezního nároku

Poškozený je jediným subjektem trestního řízení, kterému svědčí právo navrhnout, aby trestní soud

uložil v odsuzujícím rozsudku obžalovanému povinnost k náhradě škody, nemajetkové újmy či k vydání bezdůvodného obohacení (viz § 228 trestního řádu[5]).

Předpokladem pro přiznání adhezního nároku v odsuzujícím rozsudku je především uplatnění adhezního nároku[6]:

1. Návrhem, neboť bez návrhu nemůže trestní soud o adhezním nároku rozhodnout (k návrhu v detailu níže);
2. Stanoveným způsobem a formou - z návrhu musí být zjevný požadavek poškozeného, aby soud v trestním řízení o jeho nároku rozhodl, tzn. nepostačí např. pouhé předložení vyčíslení nároku či vyjádření poškozeného s uvedením, že mu byla předmětným trestným činem způsobena škoda apod.;
3. Vůči konkrétní osobě, tj. nikoliv vůči neznámému obviněnému (při větším množství obviněných lze uplatnit nárok vůči všem solidárně, podílově s ohledem na účast anebo podle míry zavinění);
4. Oprávněnou osobou, kterou je poškozený (popř. jeho právní nástupce), zmocněnec poškozeného, zákonný zástupce či opatrovník poškozeného;
5. Včas, tedy (a) nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování[7], (b) před vydáním trestního příkazu či (c) nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu je-li sjednána.

Poškozený není povinen v návrhu uvádět, podle jaké právní normy mu má být nárok přiznán. Uvede-li i přesto do návrhu právní kvalifikaci, soud jí není vázán; i případná nepřesnost či vadnost právní kvalifikace proto není překázkou pro přiznání nároku, je-li důvodný a prokázaný[8].

Prvotní okamžik, kdy může poškozený uplatnit adhezní nárok nastává při podání trestního oznámení - podle § 59 odst. 4 trestního řádu je oznamovatelem, který je zároveň poškozeným (popř. zmocněncem poškozeného) nutno při podání trestního oznámení vyslechnout rovněž ohledně toho, zda požaduje, aby trestní soud rozhodl o jeho adhezním nároku. Dle zákona má být výslech proveden tak, aby byl získán podklad pro další řízení. Komentářová literatura potvrzuje[9], že takto získané vyjádření poškozeného může splňovat podmínky návrhu poškozeného podle § 43 odst. 3 věty druhé trestního řádu, tzn. návrhu, aby soud v odsuzujícím rozsudku obžalovanému uložil povinnost k náhradě škody, nemajetkové újmy či k vydání bezdůvodného obohacení. Totožný přístup se použije u trestního oznámení učiněného písemně (ať již v listinné podobě či elektronicky)[10].

Návrh poškozeného

V návrhu poškozeného musí být vždy vymezen důvod a minimální výše či rozsah uplatňovaného adhezního nároku.

Uvedení důvodu je dostatečné, poukáže-li poškozený na to, že mu skutkem uvedeným v obžalobě byla způsobena škoda, nemajetková újma nebo se jiný na jeho úkor obohatil.

Jde-li o výši, popř. rozsah adhezního nároku, nejvhodnější je uvést přesnou částku. Jestliže poškozený přesnou částku nezná, lze uvést minimální výši či rozsah nároku, popř. odkázat na informace, ze kterých lze přesnou výši nároku dovodit (např. bodové ohodnocení bolestného či ztížení společenského uplatnění). Přijatelné naopak není formulovat nárok vágně či neurčitě; například následovně „poškozený žádá nárok na náhradu nemajetkové újmy, jehož výše bude v budoucnu určena lékařem poškozeného“.

Poškozený musí důvod a výši (rozsah) nároku doložit, tzn. prokázat. Důkazní břemeno tíží orgány činné v trestním řízení i poškozeného, avšak na straně poškozeného nelze hovořit o formálním

důkazním břemenu, byť se jeho postavení v určitých rysech podobá postavení žalobce v občanskoprávním řízení.^[11] Za tímto účelem poškozený zpravidla předkládá příslušné doklady (kopie účtenky, doklad o koupi zboží, atd.), znalecký posudek, odborné vyjádření, čestné prohlášení apod.

Shledá-li soud, že poškozený dosud nedoložil svůj nárok dostatečně, sdělí nejpozději v hlavním líčení poškozenému jakým způsobem může podklady doplnit. Nalik může být toto poučení konkrétní není jasné – objevují se názory, že se má jednat o konkrétní poučení i názory, že by poučení mělo být obecné^[12]. K doložení podkladů soud poskytne poškozenému přiměřenou lhůtu.

Výjimečně může nastat situace, kdy se soud od shora popsaného postupu odchýlí a nepoučí poškozeného o potřebě doplnit podklady k doložení adhezního nároku. Takto je oprávněn postupovat soud jsou-li dány tzv. důležité důvody (např. potřeba vydat trestní příkaz nebo vyhlásit rozsudek bez zbytečných průtahů).

Modifikace adhezního nároku

Byl-li adhezní nárok uplatněn řádně a včas, je poškozený oprávněn v průběhu trestního řízení upřesňovat jeho výši nebo rozsah (např. s ohledem na výsledky dokazování). Modifikace připadá v úvahu do doby, než se soud odebere v hlavním líčení k závěrečné poradě, popř. v rámci odvolacího řízení než se soud odebere ve veřejném zasedání k závěrečné poradě. Vázanost soudu návrhem poškozeného (co do jistiny i příslušenství) spočívá v tom, že soud nemůže poškozenému přiznat více než kolik poškozený požadoval. Jinými slovy, vyjde-li například v rámci dokazování najevo, že nárok poškozeného měl být uplatněn ve vyšší částce, měl by poškozený zpozornět a modifikovat svůj původní návrh, neboť soud by mu nad rámec již uplatněného nároku nic nepřiznal.

Mgr. Kateřina Kösslerová
Advokátka

KLB Legal, s.r.o., advokátní kancelář

Letenská 121/8
118 00 Praha 1

Tel.: +420 739 040 363
e-mail: info@klblegal.cz

^[1] ŠÁMAL, Pavel, ZEŽULOVÁ, Jana, RŮŽIČKA, Miroslav. § 43 [Poškozený]. In: GRŮVNA, Tomáš, ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s.

268, marg. č. 1.

[2] Zákon č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník.

[3] Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník.

[4] Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2022, sp. zn. III. ÚS 2273/22

[5] Zákon č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

[6] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.02.2020, sp. zn. 7 Tdo 1485/2019.

[7] Pozn.: Jedná se o procesní lhůtu, u které trestní řád neumožňuje její navrácení, a to ani tehdy, nevyrozuměl-li trestní soud poškozeného o konání hlavního líčení řádně a včas.

[8] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2019, sp. zn. 6 Tdo 1309/2019.

[9] ŠÁMAL, Pavel, ZEZULOVÁ, Jana, RŮŽIČKA, Miroslav. § 59 [Forma podání]. In: GŘIVNA, Tomáš, ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 383, marg. č. 27.

[10] ŠÁMAL, Pavel, ZEZULOVÁ, Jana, RŮŽIČKA, Miroslav. § 43 [Poškozený]. In: GŘIVNA, Tomáš, ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 286, marg. č. 49.

[11] ŠÁMAL, Pavel, ZEZULOVÁ, Jana, RŮŽIČKA, Miroslav. § 43 [Poškozený]. In: GŘIVNA, Tomáš, ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 288, marg. č. 56.

[12] ŠÁMAL, Pavel, ZEZULOVÁ, Jana, RŮŽIČKA, Miroslav. § 43 [Poškozený]. In: GŘIVNA, Tomáš, ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 288, marg. č. 56.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu](#)

konfiskační směrnice

- Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?
- Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení
- Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?
- Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury
- Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026
- Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS
- Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob
- Nový zákon o zbraních a střelivu
- Dětský certifikát